

ЗВЕЗДАНА ВУШОВИЋ - ЛУЧИЋ

О АРХЕОЛОШКОМ ИСКОПАВАЊУ У ОКОЛИНИ НИКШИЋА

У периоду од 1981. до 1983. године у околини Никшића су вршена заштитна археолошка ископавања на два локалитета - Капином Пољу и Ђеменцима.

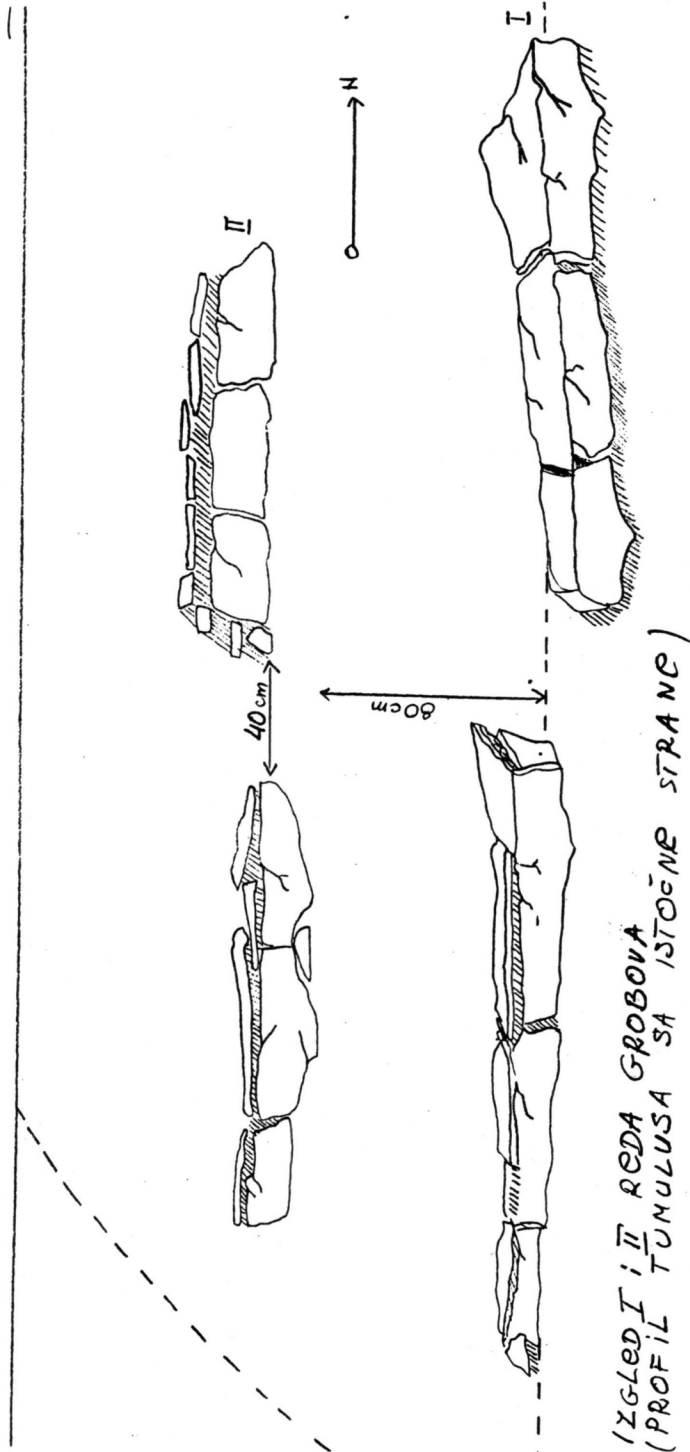
У септембру 1981. године, приликом изградње магистралног пута Никшић-Требиње, на Капином Пољу су угрожена два тумула. Предузета су заштитна ископавања која су вршена у другој половини септембра и првој половини октобра 1981., а настављена и завршена у јуну 1982. године. Материјална средства су добијена од ОСИЗ-а за културу и научне дјелатности, као редовна средства које Музеј добија на име рекогносцирања. Извјестан период су, као мануелна радна снага, били укључени и ученици археолошког смјера Центра за средње усмјерено образовање.

Тумулуси (означени као I и II) су се налазили у непосредној близини тако да је иста екипа могла обављати радове на оба тумула у исто вријеме.

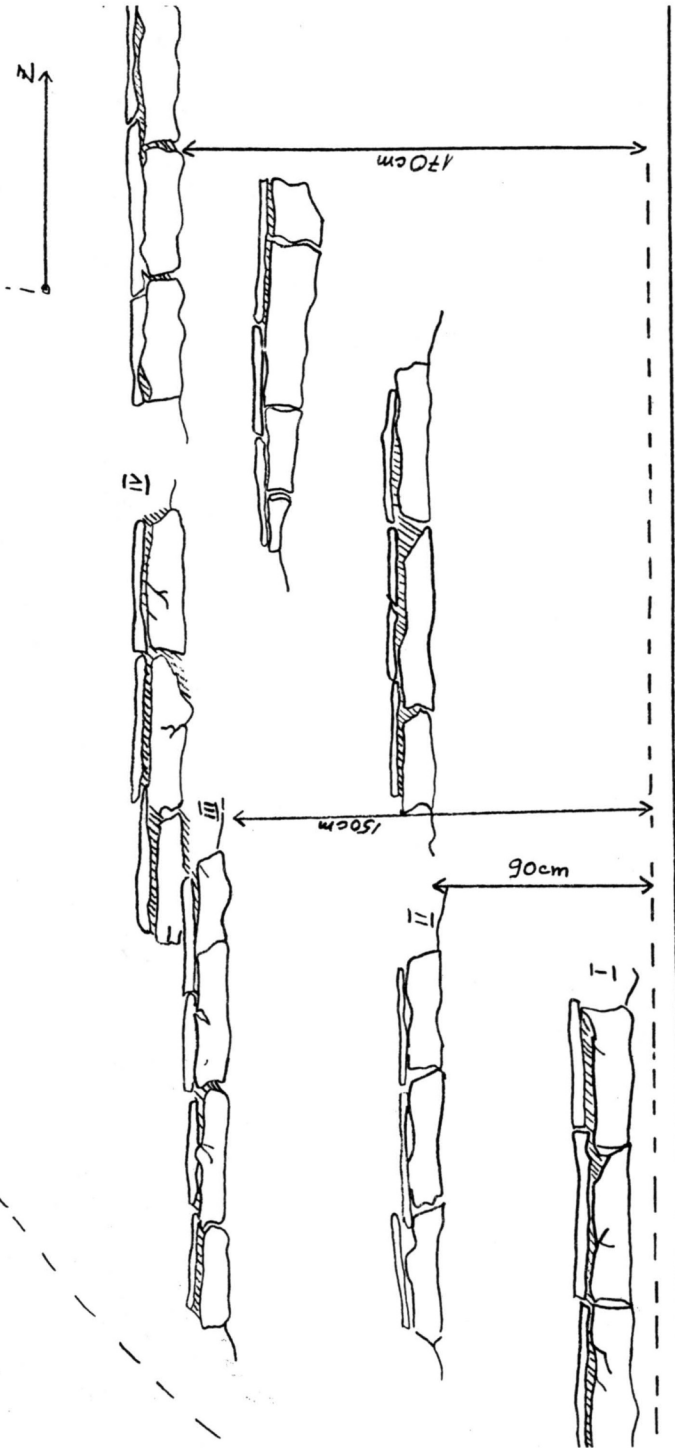
Испоставило се да је унутар камене конструкције тумулуса који смо означили као T II уграђен бетонски зид и да је вјероватно служио као бункер у модерно доба.

Тумулус I је био оштећен вјероватно приликом изградње војног објекта, чију ограду тумул додирује. Висина тумула није установљена, а пречник И-3 је износио 14 м, а С-Ј 16 м. Површина тумула је издијељена на четири сегмента (I-југозападни, II-сјеверозападни, III-сјевероисточни и IV-југоисточни). (Т И, цртеж 1,3) Рецентни хумус са травом је био веома танак те се непосредно испод површине наишло на крупно камење, а потом је слиједио слој земље и облутка. На 60 цм дубине у правцу исток-запад пружала се правоугаона камена конструкција ширине 140 цм састављена од плоча чије су димензије 50 x 60 цм. У правцу сјевер-југ такође се пружала камена конструкција исте ширине, а на око 3 м од центра тумула ширина је око 280 цм. Ове двије конструкције се под правим углом саста-

LOKALITET Čemenci (TUMULUS)

LOKALITET СЕМЕНЦИ (TUMULUS)

PROFIL TUMULUSA SA SJEVERNE STRANE

вљају у централном дијелу тумула. У центру тумула се налазила камена конструкција приближно кружног облика, куполасто изведена од четири реда камена (Т И, цртеж 2). Дужина конструкције (исток-запад) износи 290 цм, а ширина (сјевер-југ) 240 цм. Између камења је била насута земља и у њој су пронађене коштице - трагови хране (?). Последњи ред камена је изведен у облику прстена. Средиште прстена је било испуњено земљом.

У јесен исте (1982.) године, градећи помоћне објекте поред своје куће у Ђеменцима, Станко Николић је наишао на гробове што је и пријавио Музеју. Дотични локалитет нам је и од раније био познат. Наиме, прије петнаестак година један мјештанин је правио усијек у брежуљак (тумулус) кад је почео изградњу куће. Наишао је на гробове, а што сам имала прилику и да видим као студент археологије. Тада нијесу вршени никакви археолошки радови. У Завичајном музеју се налази једна наруквица од златне жице, за коју се каже да потиче са тог мјеста, али о њој не посједујемо никакву документацију.

Тумулус у Ђеменцима је био знатно оштећен. Пречник му се није могао одредити и чини се да је тумулус почињао испод грађевинских објеката који се налазе у близини. На то иницира правилно распоређено камење у кружном низу на мјестима гдје нијесу грађевински објекти. Висина овог монументалног тумула, одн. дијела тумула, на сјевероисточној и источној страни износила је 4,20 м, али се чини да то није био врх и да је исти одсјечен заједно са дијелом на југозападној и западној страни.

Археолошки радови су извођени на сјевероисточној страни тумула. Откривени гробови су постављени степенасто у низовима (Т IV) Први гробови су откривени у нивоу тла, а следећи низ је на висини од 90 цм. Оријентисани су у смјеру сјеверо-запад југо-исток, са малим одступањем према смјеру запад-исток. Скелети су у испруженом положају са напријед прекрштеним рукама. Гробови су са стране обложени необрађеним каменим плочама и одозго прекривени истим. У једном гробу су са десне стране скелета (дужина скелета 1,65 м) пронађене двије здраве и једна оштећена перлица од бронзе и фрагмент необрађеног кремена. Гробови на висини 130 цм од нулте тачке оријентисани су у смјеру Исток - запад. Скелети су у испруженом положају са лијевом руком савијеном према бради (Т II). У овом нивоу је нађен и дјечији гроб чији скелет има положај правац југ-сјевер. На висини од 170 цм правац гробова је сјеверозапад - југоисток са малим одступањем ка правцу запад-исток. Скелет је у испруженом положају са прекрштеним рукама. Руке су прекрштене у висини груди и код скелета у гробовима 180/190 цм који заузимају положај исток-запад. Исту оријентацију имају и гробови на 270 цм и код њих је често, уместо плоча, употребљаван груби непритесани камен, а одстојање између гробова је свега 10 цм. Гробови прате конфигурацију земљишта тако да положај гробова одговара елипси која окружује тумулус. Између два реда гробова на висини од 250 цм наишло се на остатке паљевине.

Камена конструкција почиње у нивоу тла са слојем паљевине и пење се према центру гдје је формиран централни камени прстен. На петнаест

метара од нулте тачке он се нагло пење у висину и пресјечен је ранијим интервенцијама на терену. Изнад централног дијела прстена, у сјевероисточном дијелу тумула на 270 цм висине, откривен је слој пепела од 20 цм у коме је нађен фрагмент нагорјеле керамике. Нагло пресјечена камена конструкција наводи на претпоставку да је централни дио тумулуса био порушен приликом већ поменутих радова на сусједној кући кад није извршена потребна интервенција. Сматрали смо да даљи радови не могу донијети ништа ново, а с обзиром да је власник земљишта морао наставити започете послове, ископавања смо завршили. Један дио тумула на сјеверној страни остао је недирнут.

Музеј није имао средстава да плати мануелне раднике па су радове обављали власник земљишта и волонтери из Центра за културу у чијем саставу се налази Завичајни музеј. Овом приликом им се захваљујемо.

Zvezdana Vušović-Lučić

ON ARCHAEOLOGICAL EXCAVATIONS IN THE SURROUNDINGS
OF NIKŠIĆ

S u m m a r y

In September 1981, during the construction of the Sarajevo-Foča-Nikšić-Titograd Highway, two tumuli had been exposed to destruction in Kapino Polje so that the rescue excavations were undertaken. It was done in late September and early October 1981, and then continued and completed in June 1982. It turned out that within the stone structure which was marked as T II, a concrete wall had been erected probably in modern times to serve as a bunker. In tumulus I, which was damaged, a domed round stone structure 3x2.5 m was discovered. There were no other vestiges.

In autumn of the same year, while building accessory structures beside his house, a native of the village of Čemenci discovered some graves which he reported to the local museum. The site had been known about since the time when some fifteen years before another native was cutting into a hillock - sepulchral mound - while building his house. The Museum holds a gold-wire bracelet said to be found in that site, but the Museum cannot provide any documentation on the purchase.

The discovered graver were positioned step-like and are riveted on sides and covered on top with thin coarsely dressed slabs. Somewhat higher, the slabs appear to be more coarse, often replaced with ordinary stones. The tombs were dug around the central area, their orientation varying depending on the level: NW-SE with slight deviation to W-E in the lower, and E-W in the second level. They were inhumation graves with the dead in the extended position, the arms by the body, crossed on chest, or one arm bent with hand towards the chin.

The height of the tumulus (or part of it) on NE and E is 4.2 m while the diameter could not be determined. At 2.7 m above the central stone ring, a 20 cm thick deposit of ash was found covering several atypical fragments of charred pottery. Two additional little beads found in a tomb in the lower level complete the list of finds.

The works were recommenced in June-July 1983. The central stone structure was inspected, that had been suddenly broken by the already erected structures which led to the assumption that the central part of the tumulus had been destroyed during the construction of a neighbouring house - since the necessary intervention had not been carried out. A part of the tumulus on the northern side remained undisturbed.

